

A sors elválaszt – gyökerek nélkül egy új házában

oral history
közvetett interjú

Készítette:

Kelemen Dominika (9.o.)

Jankó János Általános Iskola

és Gimnázium Tótkomlós

Felkészítő tanár:

Dr. Gyivicsánné Majláth Ágnes

Tótkomlós, 2022. október 20.

Majláth Imre, nyugalmazott történelem szakos tanárhoz mentem el interjút készíteni lakóhelyemen, Tótkomlóson. Mivel Majláth Imre úr, történelem szakos, így kétféle megközelítésből hallhattam az eseményeket, történelmi és személyes szemszögből is. Az interjú előtt tájékoztam és olvastam a témában, mégsem készültem konkrét kérdésekkel, csak arra kértem tanár urat, meséljen az akkori történésekről. Ő a történelmi megközelítéssel kezdte.

Csehszlovák magyar lakosságcsere egyezmény létrejötte (1946):

A második világháború után, a Csehszlovák államnak az első intézkedései közé tartozott, hogy megszabaduljanak a területükön élő többféle nemzetiségtől. Különböző tárgyalásokat próbáltak folytatni a magyar kormánnyal. Álláspontjuk az volt, hogy egyoldalúan kitelepítenek 600-700 ezernyi magyar lakost. A magyar kormány ebbe nem egyezett bele. Magyarország szívesen fogadta volna a felvidéki magyarokat, de területtel együtt. Ezt a csehszlovák kormány természetesen nem akarta, hisz elveszítette volna országa jelentős területét és gazdasága nagy részét. Ezért erre válaszul két folyamatot indítottak el: egyrészt megkezdték a magyaroknak a szudéta–német vidékre való áttelepítését, munkatáborokba, kényszermunkára, másrészt megindították a reszlovákizációt, ami magyarul vissza-szlovákosítást jelent. A Magyar Katolikus Lexikon így fogalmazza meg a reszlovákizációt:

„A Csehszlovákiában élő magyarok nemzettagadásra kényszerítése beolvasztás céljából.”¹

A csehszlovák kormány azonban nem nyugodott bele, hogy nem tudja a kitelepítést véghezvinni, ezért nyugati „rábólintással” elérte, hogy úgynevezett „lakosságcsere” nevezve Magyarországra telepíthet annyi magyart, ahány szlovák települ át önkéntesen Magyarországról Csehszlovákiába.

Ezzel megkezdődhetett a kitelepítés megszervezése.

A kitelepítések megkezdése:

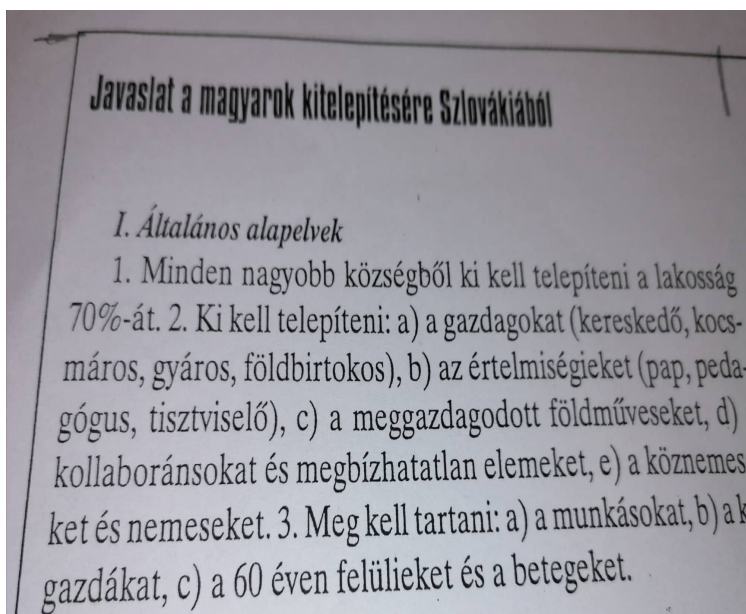
1 <http://lexikon.katolikus.hu/R/reszlovakiz%C3%A1ci%C3%B3.html>, letöltés dátuma: 2022. október 18.

Forrás: História folyóirat 1990/3

1947. április 12-én Diószegről indultak az első szerelvények Magyarországra, a Magyarországról toborzott, önkéntesen jelentkező szlovákokat pedig ezzel egyidőben Pitvarosról induló szerelvény vitte Csehszlovákiába. Míg a magyarokat kijelölés alapján határozták meg, hogy ki kapja a fehér lapot abba nem volt beleszólásuk, addig a szlovákok önkéntes jelentkezés alapján mehettek.

A magyarok kiválasztásának ezeket a szempontokat vették figyelembe:

Forrás: Állami Központi Levéltár Prága

A szlovák ajkúak körében óriási agitációt folytattak annak érdekében, hogy minél többen kérjék az új hazába költözést. Tótkomlóson is, ahol

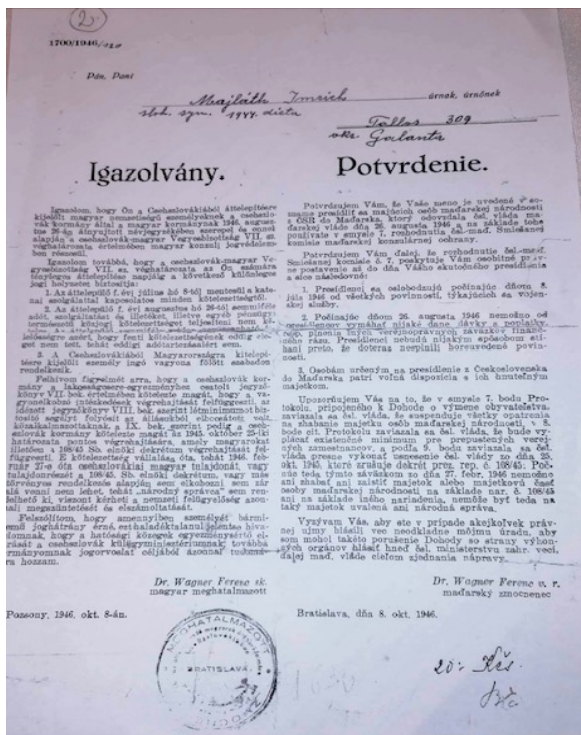
élek, szlovák színjátszó csoportot hoztak létre a közösség szervezésére, ahol könnyebb volt az agitálást véghezvinni.

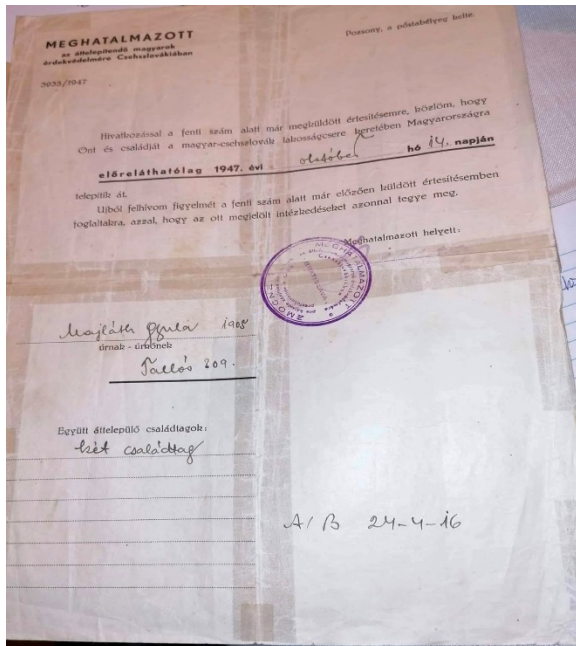
Azért volt fontos, hogy sok szlovák ajkú válassza a Csehszlovákiába való átköltözést, mert az egyezmény szerint csak annyi magyart lehetett Magyarországra kitelepíteni, amennyi szlovák önkéntesen jelentkezett.

A Fehérlap

A kitelepítésre került magyarok úgynevezett *fehérlapot* kaptak. A fehérlapon szerepelt a kitelepített személyek neve, párhuzamosan magyar illetve szlovák nyelven íródott, és rögzítették benne, hogy a lap címzettje kitelepítésre kerül, s már nem számít csehszlovák állampolgárnak, a csehszlovák kötelezettségei és jogai elvesznek, a kitelepítés pedig egy rövid idő múlva be fog következni, amiről majd külön értesítést fognak kapni.

A dolgozatba csatolt két eredeti dokumentumot Majláth Imre Úr bocsájtotta rendelkezésemre. Az ezen lévő nevek az ő családtagjai.

A fehérnap érkezése után óriási bizonytalanság volt a kitelepítendő magyarok körében, hiszen az első értesítésben még nem tudták, hogy a kitelepítés mikor következik be, a dátumot csak a második levél tartalmazta, mint ahogy a fenti dokumentumon is látszik. Mivel ingóságait magukkal vihették, csomagolásokba kezdtek. A kitelepítés napján a felvidéki magyarokat, a legtöbb esetben a galántai vasútállomásra vitték, innen indultak a marhavagonok. A rokonoktól való elválás nagyon fájdalmas volt, mindkét oldalról. A kitelepítettek teljes bizonytalanságban voltak, az otthon maradottak az elköltöztetett családtagjaik hiányának fájdalmával voltak kénytelenek megküzdeni. A rokoni, vérségi kapcsolatot nem vették figyelembe. Majláth Imre Úr édesanyjának például mindhárom testvére családjukkal Csehszlovákiában maradt, így közeli rokonaitól teljesen elszakítva, csak férje és gyermekei körében került kitelepítésre. Ez azért történhetett, mert a szomszéd faluból származott, s az ő szülőfalujából nem volt kitelepítés.

Ez számomra nagyon megdöbbentő volt. 14 évesen el se tudom képzelni, hogy elszakítsanak a családomtól. Többször elgondolkoztam, milyen tragédia lehetett, hogy elválasztották a családtagokat, s még azt sem

tudták, mi vár rájuk egy teljesen új hazában. Nem tudták, hogy mikor látják egymást újra, minden bizonytalan volt.

Megérkezés az új hazába

A Csehszlovákiából kitelepített magyarokat két irányba vitték: vagy szlovák településre, azokra a településekre, ahonnan a szlovákok önként jelentkeztek, vagy olyan területekre, ahol olyan németek éltek, akiket a magyar állam kitelepített. Ez főleg Tolna és Baranya-megyét érintette. Például Felsőszeliből Dunántúlra, német lakta településekre vitték a magyarokat. A sorsuk más volt, mint a szlovák településre kerülőké, mivel a némettség sokkal gazdagabb, jobb házakat hagyott maga után.

A szlovák területre telepítettek egy részét Békés megyébe hozták, többek között Tótkomlóra, ahol én is élek. Nekik is sok nehézséggel kellett megküzdniük, mivel volt olyan helyzet is, hogy a ház hátsó részében, amit kiutaltak számukra, más is lakott.

Számomra ez felfoghatatlan, hogy nemcsak egy teljesen idegen környezetben kellett élniük, hanem még egy vadidegen is élt a házban.

Beilleszkedés időszaka

Az 1500 Tótkomlóra került felvidéki magyarnak, az első évek, nagyon nehezen teltek, sok problémával kellett megküzdniük. Rossz anyagi helyzetbe kerültek, illetve a házakat, amelyeket megkaptak nagy részben fel kellett újítani. Néhány évnek el kellett telnie ahhoz, hogy hasonló körülményeket tudjanak megteremteni maguknak, mint amit Csehszlovákiában otthagytak.

Ezeken kívül még az is nehézséget jelentett, hogy az itt élő szlováksággal kapcsolatot létesítsenek. A tapasztalatok vegyesek voltak. Voltak olyan szlovákok, akik támogatták az áttelepülő magyarokat. Ez főleg a

szomszédságra volt jellemző. Ellenkező esetek is voltak, voltak olyanok, akik nem fogadták szívesen az újonnan érkezőket. A beilleszkedés nehezen ment, de megvalósult. De sokáig volt a felvidékről áttelepített magyaroknak a megkülönböztető jelzője a "betelepült" szó. Ők zömében katolikusok voltak, a katolikus templom volt az a bizonyos hely, ahol vasárnaponként együtt találkoztak. Az idősek visszaemlékezésből tudjuk, hogy három szentmise volt: vasárnap délelőtt kettő, délután pedig egy. Azért volt háromra szükség, mert 1500 fő a kicsinek nevezhető tótkomlói Római Katolikus templomban nem fért el. Itt születtek a különböző településekről érkező magyarok között az ismeretségek is, melyeknek nagy része házassággal végződött.

Az első nehéz évek után a felvidéki magyarság végül is beletörődött, hogy nem fog többé hazaköltözni, bár volt olyan, aki haláláig nem pakolt ki mindent, ládáiban tartotta a kevésbé használt dolgait annak reményében, hogy egyszer hazaköltözhetnek. Sajnos erre nem került sor.

Látogatóba is csak évek múlva mehettek, az ötvenes évek közepén. Majláth Imre aki 4 évesen lett átköltöztetve már tizenéves volt, mikor bemutatták a Felvidéken élő nagypapjának. A mai napig emlékszik a pillanatra, amikor édesanyja a nagypapa elé kísérte ezekkel a szavakkal: „Apu nézze, ez az unokája.”

Sajnos ez a fájdalom túllépett a közvetlenül érintetteken, s generációkon át öröklődött. Erről mesélt nekem Majláth Imre Úr lánya, Dr. Gyivicsánné Majláth Ágnes, akit jól ismerek, mert évek óta a tanárnőm. Az ő sorsát is befolyásolta ez az esemény, mivel egészen kis korától el volt szakítva a rokonságától.

Már tizenéves volt, amikor megtudta az okát, hogy nagymamája miért sírt minden alkalommal, amikor Szlovákiába utazva átlépték a határt, vagy hogy a nagypapája miért állította meg a kocsit a határátlépés után, s csókolta meg a felvidéki földet.

Első kiutazásakor, a rokonokhoz érve nagy örömmel tapasztalta, hogy milyen szeretettel fogadták, s mennyi olyan unokatestvére van, akit eddig nem volt alkalma megismerni.

Mindezek ellenére a szeretet mindig is jelen volt az elszakított családtagok között, aminek ékes bizonyítéka, hogy unokanővére egy alkalommal így fogalmazott:

„Hozzánk mindig *hazajöhetsz!*”

Idővel a technika fejlődése és a határokon való szabadabb közlekedés lehetővé tette a szorosabb kapcsolattartást, ami a mára már szinte napi kapcsolatot jelent.

Ezzel lehetet enyhíteni ennek a hibás politikai döntésnek a hatásait, s helyrehozni, ami még helyrehozható.